

Kisielińska, Marzena

Propagowanie idei krajoznawstwa w oddziale PTTK "Podlasie" w Siedlcach (w latach 1980-1990)

Szkice Podlaskie 12, 105-113

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marzena Kisielińska
Siedlce

PROPAGOWANIE IDEI KRAJOZNAWSTWA W ODDZIALE PTTK „PODLASIE” W SIEDLCACH (W LATACH 1980 – 1990)

Upowszechnianie idei krajoznawstwa, zajmującego zarówno w I. poł. XX w. ważne miejsce w programie działalności Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (PTK), jak i w latach późniejszych, w działalności utworzonego w grudniu 1950 r.¹ Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, znalazło oddźwięk w działalności siedleckiego Oddziału tej organizacji². Warto zaznaczyć, iż jeden ze współorganizatorów tego stowarzyszenia, Mikołaj Wisznicki, pisał: „Krajoznawca szuka wiedzy o Polsce sercem. Na wycieczkach kształcić musimy zarówno ciało jak umysł i uczucie, budzić gotowość słowem ojczyzna, uczyć karności, kształcić miłość ziemi ojczystej”. Natomiast wybitny geograf, prof. Ludomir Sawicki, odnotował: „Krajoznawstwo nie jest ruchem naukowym, jest ruchem społeczno-narodowym”, zaś geograf, prof. Jerzy Smoleński, pisał: „Krajoznawstwo ma związać człowieka z ziemią ojczystą, pogłębiać do niej jego stosunek uczuciowy i rozumowy”³. Hasła wysuwane przez pionierów ruchu krajoznawczego nieobce były działaczom siedleckiego Oddziału Towarzystwa, które w latach osiemdziesiątych XX w. zapisało się znaczącym wkładem w propagowanie istoty krajoznawstwa, poprzez różnorodne formy działalności.

Jak zapisano w Statucie tej organizacji, główne cele Towarzystwa to między innymi budowanie i pogłębianie umiłowania kraju ojczystego oraz kształtowanie postaw obywatelskich, upowszechnianie wiedzy o przeszłości, współczesnych osiągnięciach i perspektywach rozwoju Polski; rozwija-

---

¹ Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze powstało 17 grudnia 1950 r., z połączenia Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, istniejącego od 1873 r. i Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, założonego w 1906 r., zob. *Zakres i podstawowe problemy działalności organizacji społecznych w turystyce*, Główny Komitet Turystyki, Departament Ruchu Turystycznego, Warszawa, XII 1980, s. 66.

² Oddział PTTK w Siedlcach przybrał nazwę „Podlasie” w 1984 r. na podstawie uchwały Plenum Zarządu Oddziału, zob. *90 lat działalności PTK – PTTK w Siedlcach 1908-1998*, Siedlce 1998, s. 33.

³ Z. Kulczycki, *100 lat społecznej turystyki w Polsce (Szkice z dziejów PTTK i jego poprzedników)*, ZG PTTK, Warszawa 1973, s. 49; także: tenże, *Zarys historii turystyki w Polsce*, Warszawa 1970, s. 91.

nie turystyki i krajoznawstwa; krzewienie zamiłowań krajoznawczych i umiejętności turystycznych⁴.

Realizacja statutowych celów PTTK przebiegała w latach osiemdziesiątych XX w. w siedleckim Oddziale w różnych formach, mających na celu popularyzację walorów krajoznawczych regionu siedleckiego. Każdy rok działalności siedleckiego Oddziału PTTK obfitował w liczne imprezy krajoznawcze. W 1980 r. zorganizowano ich 19, wśród nich między innymi: rajd „W rocznicę bitwy – Iganie”, wycieczkę pieszą „Szukamy śladów wiosny”, spływ kajakowy rzeką Omulec, „Wiosenne Zawody na Orientację”, spływ kajakowy Liwcem, wycieczkę „Zbieramy liście i kasztany”, rajd kolarski „Kisielany”, wieczór krajoznawczy „Andrzejkowy”⁵. Popularnością cieszyły się skierowane w stronę młodzieży szkolnej imprezy na orientację: zimowe oraz jesienne „Zawody na Orientację”, organizowane we współpracy ze Związkiem Harcerstwa Polskiego. Natomiast organizacja „Wojewódzkiego Turnieju Turystyczno-Krajoznawczego” łączyła się ze znajomością wśród dzieci i młodzieży zagadnień z zakresu krajoznawstwa oraz umiejętnościami praktycznego stosowania zasad turystyki.

Na uwagę zasługuje organizacja corocznych, cyklicznych imprez krajoznawczych, które wpisały się na stałe w kalendarzu imprez Towarzystwa. Były to następujące rajdy: „Rajd im. Józefa Mikulskiego”, mający na celu przypomnienie sylwetki oraz dokonań wybitnego pedagoga i krajoznawcy, nauczyciela siedleckich szkół, a także pierwszego prezesa Oddziału PTTK w Siedlcach; rajd „W rocznicę bitwy pod Iganiami” – upamiętniający zwycięską bitwę powstańczą pod Iganiami; „Rajd Nadbużański”, popularyzujący walory krajoznawcze i ekologiczne terenów nadbużańskich; „Rajd im. Kazimierza Kowalczyka”, członka honorowego PTTK, rajd „Spotkajmy się Na Szlaku”, „Rajd Wędrujących Rodzin”, a także „Ogólnopolski Spływ Kajakowy rzeką Liwiec”⁶. Niejednokrotnie imprezom tym towarzyszyły konkursy krajoznawcze lub historyczne, dotyczące najbliższego regionu. Wśród szerokiego kręgu uczestników duże zainteresowanie budziły: miejsowy folklor, zwyczaje, obrzędy, pieśni regionalne.

Dzięki aktywowi społecznemu znacznie rozszerzyła się w analizowanym okresie działalność w zakresie turystyki kwalifikowanej. Godny uwagi jest fakt, iż występowały nietypowe dla tego terenu formy turystyki kwalifikowanej. Należały do nich: „Spływ kajakowy Liwcem w Lipcu”, „Spływ kajakowy rzeką Świder”, organizowane z inicjatywy Komisji Turystyki Kajakowej „Jacki”. Imprezy te, mające na celu popularyzację walorów kra-

⁴ *Zakres i podstawowe problemy działalności organizacji społecznych w turystyce*, dz. cyt.

⁵ *90 lat działalności PTK – PTTK w Siedlcach 1908-1998*, dz. cyt., s. 27.

⁶ *80 lat działalności PTK – PTTK w Siedlcach 1908-1988*, Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział „Podlasie”, Siedlce, CKiS Sokołów Podlaski 1988, s. 16-17.

joznowczych regionu siedleckiego, cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród miłośników tej formy wypoczynku.

Szczególną uwagę zwracano na krzewienie idei krajoznawstwa wśród młodzieży szkolnej. Z myślą o niej organizowano prelekcje, odczyty o tematyce regionalnej, filmy krajoznawcze, pokazy slajdów, wycieczki piesze w okolice Siedlec. Młodzież miała możliwość zdobywania odznak krajoznawczych. W 1983 r. siedlecki Oddział Towarzystwa wprowadził Regionalną Odznakę Turystyczno-Krajoznawczą PTTK Województwa Siedleckiego. W ramach organizowanej cyklicznie imprezy „Zima w mieście”, umożliwiającej zwiedzanie w czasie ferii zimowych miasta pod opieką przewodników, dzieci oraz młodzież poznawała także walory krajoznawcze Polski poprzez oglądanie slajdów oraz wysłuchanie prelekcji działaczy Komisji Krajoznawczej. Oddział organizował również bezpłatne przejazdy autokarowe do pobliskich Kisielan na kuligi⁷.

Do cennych inicjatyw mających na celu upowszechnianie idei krajoznawstwa wśród dzieci i młodzieży zaliczyć należy powołanie w każdej szkole na terenie województwa siedleckiego Szkolnych Klubów Krajoznawczo-Turystycznych (SKKT). Oddział siedlecki Towarzystwa zainicjował i powołał, wspólnie z Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Komendą Chorągwi ZHP w Siedlcach, koła i kluby szkolne na terenie miasta⁸. Działalność Szkolnych Klubów Krajoznawczo-Turystycznych w latach osiemdziesiątych, dzięki ukierunkowaniu przez PTTK, miała na celu poszukiwanie w regionie siedleckim przejawów twórczości ludowej, zabytków archeologicznych, etnograficznych, eksponatów przeznaczonych dla izb pamięci narodowej, izb regionalnych, kącików SKKT. Popularyzowanie krajoznawstwa i turystyki w szkołach realizowane było poprzez organizację przez SKKT, we współpracy z PTTK, przynajmniej dwóch imprez własnych w roku, propagowanie zdobywania odznak turystyki kwalifikowanej oraz udział dzieci i młodzieży szkolnej w imprezach przygotowywanych przez Zarząd Oddziału oraz Zarząd Wojewódzki PTTK w Siedlcach. Poza tym angażowano członków SKKT w organizację oddziałowych atrakcji dla młodzieży.

O dużym zaangażowaniu członków działającej przy Oddziale Komisji Krajoznawczej świadczy fakt, iż staraniem Zarządu Oddziału oraz tej Komisji utworzono w siedzibie Towarzystwa bibliotekę oraz gromadzono zbiory krajoznawcze, jak: plakietki, proporczyki, fotografie, foldery, informatory, znaczki, widokówki itp.

⁷ Tamże, s. 16.

⁸ Archiwum Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddział „Podlasie” w Siedlcach (dalej cyt. A PTTK), sygn. 1/27 A, *Sprawozdanie z działalności ZW PTTK w Siedlcach na rok 1981*, s. 54.

W 1983 r. Komisja Krajoznawcza przystąpiła do opracowania wydawnictwa pt. *Turystyczne szlaki powstań narodowych w województwie siedleckim*, obejmującego szczegółowe opisy wycieczek autokarowych, rowerowych oraz pieszych, związanych z tematyką powstań. Ponadto członkowie Komisji przygotowali cykl prelekcji pt. „Powstanie styczniowe na terenie województwa siedleckiego”, „Powstanie listopadowe na terenie województwa siedleckiego”, „Miejsca Pamięci Narodowej w Siedlcach”. Prelekcje wygłaszali działacze PTTK nieodpłatnie w ramach współpracy z miejscowymi szkołami oraz zakładami pracy⁹.

Duże zasługi w propagowaniu idei krajoznawstwa wniosło utworzenie w lutym 1983 r. przy Zarządzie Wojewódzkim PTTK Regionalnej Pracowni Krajoznawczej, co wiązało się z sukcesywnym gromadzeniem, dokumentowaniem oraz udostępnianiem zainteresowanym dokumentów, materiałów oraz informacji, dotyczących zwłaszcza najbliższego regionu. Cieszyły się one dużą popularnością, zwłaszcza wśród młodzieży zrzeszonej w PTTK. W szybkim tempie udało się zgromadzić imponującą liczbę zbiorów. W 1984 r. liczba książek w pracowni przekroczyła tysiąc tomów¹⁰.

Utworzenie pracowni sprzyjało również organizacji spotkań i prelekcji krajoznawczych. W latach 1985-1989 Regionalną Pracownię Krajoznawczą prowadziła Wanda Jarzab, społeczny sekretarz Wojewódzkiej Komisji Krajoznawczej. Dzięki jej zaangażowaniu przeprowadzono 156 odczytów i prelekcji o tematyce krajoznawczej z udziałem 4 281 słuchaczy. W tym czasie zorganizowano także 5 znaczących wystaw oświatowych. Udzielono też około 900 informacji z zakresu poradnictwa krajoznawczego¹¹. Tak wielka liczba porad krajoznawczych świadczyła o dużym zainteresowaniu społeczeństwa tą formą działalności pracowni. Stanowiła także o doniosłej inicjatywie działaczy PTTK utworzenia tejże pracowni. W 1989 r. jej zbiory znacznie powiększyły się. Systematyczne wzbogacanie poprzez zakupy książek oraz dary, przekazywane przez Zarządy PTTK z całego kraju, wzrosły do 2 470 woluminów. Poza tym zasilaly je bezpłatne materiały krajoznawcze, pochodzące z Zarządu Głównego tej organizacji oraz Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej¹².

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż pracownia we własnym zakresie wydawała zeszyty szkoleniowe dla przewodników oraz nauczycieli ze Szkolnych Klubów Krajoznawczo-Turystycznych podejmujących problematykę krajoznawczą i turystyczną. Wyeksponować należy rolę tej pracowni w la-

⁹ A PTTK, sygn. 1/27 A, s. 40. *Informacja ZW PTTK o działalności w I półroczu 1983 r*

¹⁰ A PTTK, WKK, sygn. 1/31 A, s. 34. *Sprawozdanie z działalności ZW PTTK od 1981-1985.*

¹¹ A PTTK, *Plany i sprawozdania wieloletnie*, sygn. 1/31 A, s. 14. *Sprawozdanie ZW PTTK w Siedlcach za okres IV kadencji, tj. 1985-1989 r.*

¹² Tamże.

tach osiemdziesiątych XX w., kiedy to dzięki gromadzeniu i przechowywaniu wielu ciekawych publikacji oraz prac niepublikowanych dotyczących regionu, jego historii, zabytków, wybitnych mieszkańców, udostępniała zainteresowanym wiedzę dotyczącą tego regionu Polski.

Wśród zgromadzonych materiałów znalazło się wiele ciekawych publikacji, ale także niepublikowanych prac, podejmujących problematykę regionalną. Na uwagę zasługiwały też liczne opisy krajoznawczych szlaków pieszych, znajdujących się na terenie województwa siedleckiego, przygotowane między innymi przez działaczy Komisji Turystyki Pieszej¹³.

Zarząd Oddziału nie poprzestawał na codziennej pracy związanej z ruchem krajoznawczym, bowiem rodziły się ciągle inicjatywy szerszego działania i, tym samym, zwiększania roli krajoznawstwa. W 1984 r. pojawił się pomysł utrwalenia działalności wybitnych twórców kultury narodowej, związanych z regionem siedleckim miejscem urodzenia bądź też działalnością. W tym celu założono specjalne kartoteki osób szczególnie zasłużonych dla turystyki i krajoznawstwa województwa siedleckiego, dostarczające wielu cennych informacji dla badaczy dziejów Podlasia.

W 1986 r. Oddział PTTK „Podlasie” w Siedlcach zrzeszał 1863 członków w 22 kołach i 14 klubach na prawach koła. Wówczas społeczną kadre programową tworzyło, obok 22 przodowników turystyki górskiej, 3 przodowników turystyki żeglarskiej, 14 przodowników turystyki kolarskiej, 6 społecznych opiekunów przyrody, 22 strażników przyrody, 15 społecznych opiekunów zabytków, 203 organizatorów turystyki, 66 przewodników turystycznych, 2 instruktorów INO i 1 instruktora przewodnictwa, a także 55 instruktorów krajoznawstwa regionu oraz 1 instruktor fotografii krajoznawczej¹⁴.

W tym samym roku, z inspiracji działaczy Komisji Krajoznawczej, przygotowano w siedzibie Oddziału wystawę okolicznościową poświęconą Konstantemu Laszczce, wybitnemu artyście – rzeźbiarzowi z Podlasia, w związku z przypadającą 30. rocznicą jego śmierci. Na temat organizacji wystaw okolicznościowych, poświęconych znamienitym postaciom regionu odnotowano: „Organizowanie tego typu wystaw w siedzibie Oddziału i biura BORT dobrze służy propagowaniu krajoznawstwa wśród członków PTTK i osób nie zrzeszonych – klientów odwiedzających BORT”¹⁵.

Już w 1987 r. Oddział Towarzystwa skupiał 49 instruktorów krajoznawstwa, spośród których 17 wchodziło w skład Komisji Krajoznawczej. Warto podkreślić, iż wtedy Zarząd Oddziału podjął próby utrwalenia trady-

¹³ A PTTK, sygn. 1/16 A, s. 7. *Raport o stanie PTTK w województwie siedleckim*.

¹⁴ *90 lat działalności PTK – PTTK w Siedlcach 1908-1998*, dz. cyt., s. 35-36.

¹⁵ APTTK, sygn. 7/257 A, s. 3. *Historia działalności krajoznawczej Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego „Podlasie” w Siedlcach*.

cji regionalnych, między innymi poprzez organizację nocy świętojańskiej nad rzeką Muchawką¹⁶.

Na uznanie zasługuje zaangażowanie członków Wojewódzkiej Komisji Krajoznawczej – jednej z ważniejszych Komisji Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Siedlcach. Ważnym zagadnieniem w jej działalności było uaktywnienie kadry instruktorów krajoznawstwa regionu, których liczba w latach osiemdziesiątych XX w. wynosiła około stu osób. Członkowie WKK zobligowani zostali między innymi do wygłaszania prelekcji o tematyce krajoznawczej, biorąc pod uwagę następujące zagadnienia: walory wypoczynkowe krajobrazu przyrodniczego w województwie siedleckim; walory krajoznawcze terenów nadbużańskich; zabytki Węgrowa; zabytki Siedlec; pałace i dwory w województwie siedleckim; rezerваты przyrody w województwie siedleckim i ich walory krajoznawcze; Henryk Sienkiewicz i jego związek z Ziemią Łukowską; walory krajoznawcze województwa siedleckiego; miejsca pamięci narodowej w województwie siedleckim itp.¹⁷

Popularyzowanie krajoznawstwa znajdowało się w kręgu zainteresowań działaczy innych komisji, między innymi Komisji Turystyki Pieszej, a także Koła Przewodników działającego przy siedleckim Oddziale Towarzystwa. Podkreślić należy tu, iż najpopularniejszą formą turystyki kwalifikowanej w latach osiemdziesiątych XX w. była właśnie turystyka piesza. Działająca przy Zarządzie Wojewódzkim PTTK od 1981 r. Komisja zorganizowała wiele imprez, od kilkugodzinnych wycieczek pieszych, do rajdów i zlotów o zasięgu wojewódzkim i ogólnopolskim, częstokroć we współpracy z Komisją Imprez na Orientację. Wielu propagatorów idei krajoznawczej i turystycznej posiadało uprawnienia przewodnickie. Zarząd Towarzystwa sprawował pieczę nad rozwijaniem i doskonaleniem metod szkolenia turystyczno-krajoznawczego, zwłaszcza nad organizacją prelekcji krajoznawczych, szkoleń organizatorów turystyki i przewodników.

Warto zwrócić uwagę na przedsięwzięcia, zorganizowane przez Oddział siedlecki Towarzystwa na skalę ponadregionalną, a więc takie imprezy, jak: II Międzywojewódzki Sejmik Krajoznawczy oraz Ogólnopolski Przedkongresowy Sejmik Krajoznawczy. Myślą przewodnią II Międzywojewódzkiego Sejmiku Krajoznawczego, który odbył się w dniach 7-8 czerwca 1986 r.¹⁸, było spopularyzowanie dorobku krajoznawczego Oddziału oraz przybliżenie walorów krajoznawczych regionu siedleckiego. Przygotowując prelekcje: *Wspomnienia o zasłużonych ludziach wojewódz-*

¹⁶ Tamże.

¹⁷ A PTTK, sygn. 1/294 A., s. 12. Pismo z dnia 14 II 1989 r. Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Siedlcach, skierowane do Zarządu Oddziałów PTTK w Garwolinie, Mińsku Mazowieckim, Łukowie, Siedlcach i Sokołowie Podlaskim.

¹⁸ W Sejmiku wzięli udział przedstawiciele PTTK z ówczesnych województw: zamojskiego, radomskiego, białkopodlaskiego i siedleckiego.

stwa siedleckiego, *Ludzie naszej ziemi* i *Sienkiewicz i jego związki z Podlasiem* oraz organizując wycieczkę krajoznawczą na trasie Węgrów-Treblinka-Drohiczyn, której uczestnicy zdobyli odznakę I stopnia „Znam województwo siedleckie”, spopularyzowano najcenniejsze zabytki ówczesnego województwa siedleckiego oraz walory krajoznawcze i przyrodnicze tej części Polski. Wśród zgłoszonych postulatów uczestnicy Sejmiku „zobowiązali Wojewódzką Komisję Krajoznawczą ZW PTTK do interweniowania u miejskich władz administracyjnych, aby na tabliczkach z nazwami ulic wpisano imiona, daty urodzenia i zgonu oraz zawód patrona”¹⁹.

Przesłaniem organizacji Ogólnopolskiego Przedkongresowego Sejmiku Krajoznawczego, zorganizowanego w dniach 19-21 lutego 1988 r., było hasło: „Krajoznawstwo w środowisku wiejskim”. W Sejmiku, poświęconym przygotowaniom do IV Kongresu Krajoznawstwa Polskiego, wzięli udział przedstawiciele tej organizacji z 37 województw. Uczestnicy wysłuchali prelekcji: *Rola krajoznawstwa w środowisku wiejskim*, *Działalność krajoznawcza na wsi*, *Izby regionalne i ich rola w zachowaniu kultury ludowej*. Sejmikowi towarzyszyła wystawa fotografiki krajoznawczej Regionalnej Pracowni Krajoznawczej ZW PTTK oraz kiermasz książek turystycznych. Całość imprezy uświetniło spotkanie z aktywnym Kołem PTTK istniejącego przy Kole Gospodyń Wiejskich w Przesmykach, gdzie między innymi zaprezentowano bogate zbiory rękodzieła artystycznego. Spotkanie ubarwił ciekawy program folklorystyczny²⁰. Organizacja Sejmiku stanowiła doskonałą okazję do promocji najbliższego regionu, ale także integracji środowiska przewodnickiego.

W latach osiemdziesiątych XX w. siedlecki Oddział PTTK współpracował ze środowiskiem wiejskim, realizując szerokie możliwości działania, zarówno w zakresie organizacji imprez i wycieczek krajoznawczych, jak i organizowania na wsi imprez turystycznych. W tym celu z inicjatywy Komisji Kół Zakładowych ZG PTTK podpisano porozumienie z Krajowym Zrzeszeniem Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej oraz Radą Główną i Zarządem Centralnego Związku Kółek i Organizacji Rolniczych w zakresie popularyzacji i rozwoju turystyki w środowisku wiejskim²¹. W efekcie współpraca ta w środowisku wiejskim prowadzona była w dwóch kierunkach: organizowania turystyki dla ludności wiejskiej oraz prowadzenia imprez turystycznych na wsi dla mieszkańców miasta z myślą o integra-

¹⁹ A PTTK, WKK, sygn. 1/31 A, s. 22-23. *Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiej Komisji Krajoznawczej ZW PTTK w Siedlcach za okres od 3 marca 1985 do 18 marca 1989 roku.*

²⁰ Tamże, s. 23.

²¹ A PTTK, sygn. 1/286 A, s. 50. Referat Prezesa Oddziału PTTK w Siedlcach pt. *Działalność PTTK, stan i perspektywy jego rozwoju w środowisku wiejskim w 1984 r. na terenie województwa siedleckiego*, wygłoszony na zebraniu w dniu 21 III 1984 r.

cji obydwu środowisk. Umożliwiało ją współdziałanie z organizacjami, które działały na terenie wsi, tj. z Wojewódzkim Związkiem Kółek Rolniczych – pionem Kół Gospodyń Wiejskich, Radą Wojewódzką Ludowych Związków Sportowych i Ogólnokrajową Spółdzielnią Turystyczną „Gromada”. Tematem współpracy były między innymi działania w zakresie szkolenia kadry turystycznej dla tego środowiska oraz organizacji imprez. Liczne Koła PTTK powołane w oparciu o Koła Gospodyń Wiejskich współpracowały z siedleckim Oddziałem Towarzystwa, wnosząc wiele pozytywnych inicjatyw do działalności tej organizacji, np. popularyzując wśród turystów zabytki, sztukę ludową Podlasia i Mazowsza, zabezpieczając noclegi dla imprez turystyki kwalifikowanej i przyczyniając się tym samym do rozwoju zainteresowania krajoznawstwem i turystyką w środowisku wiejskim.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w dniu 28 września 1983 r. odbył się w Siedlcach I Sejmik Organizatorów Turystyki Wiejskiej, którego pomysłodawcami były organizacje: LZS i KGW oraz Zespół ds. Turystyki Wiejskiej ZW PTTK w Siedlcach.

W latach 1980-1990 siedlecki Oddział Towarzystwa podtrzymywał współpracę z licznymi instytucjami i organizacjami, mając na celu organizację różnorodnych imprez, upowszechniających idee krajoznawstwa. Były to między innymi: Kuratorium Oświaty i Wychowania, Rada Kultury Fizycznej i Turystyki, Wojewódzka Rada Związków Zawodowych, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, Komenda Hufca ZHP, TKKF, PTSM, Automobilklub. Oddział współpracował także w zakresie organizacji imprez krajoznawczych z miejscowymi zakładami pracy, między innymi z Odlewnią Staliwa „Stalchemak”, Zakładami Przemysłu Dziewiarskiego „Karo”, Ośrodkiem Transportu Leśnego, Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej. Współpraca Towarzystwa z lokalnym środowiskiem koncentrowała się głównie na umiejętnym pozyskiwaniu środowiska dla popularyzacji idei krajoznawstwa, utrwalaniu historii, tradycji i dorobku historyczno-kulturowego regionu siedleckiego.

Wymienione osiągnięcia Oddziału w zakresie popularyzowania idei krajoznawstwa przysłały trudności i niepowodzenia w działalności Towarzystwa na początku lat osiemdziesiątych XX w., spowodowane wprowadzeniem ograniczeń, wynikających z dekretu o stanie wojennym, a co za tym idzie, zachwianiem rynku turystycznego, zmniejszeniem zapotrzebowania na imprezy BORT, a więc w konsekwencji zmniejszeniem planowanych wydatków na działalność programową Oddziału. Niesprzyjająca zainteresowaniom turystycznym i krajoznawczym sytuacja w kraju kierowała uwagę społeczeństwa raczej na przyziemne sprawy bytowe. Znalazło to odzwierciedlenie w spadku liczby członków i zmniejszeniu liczby kół i klubów. W 1983 r. przełamano impas w działalności Oddziału, przede wszystkim dzięki zaangażowaniu aktywu społecznego – przewodniczących komi-

sji, kół i klubów. Poza tym, jak pisano w 1981 r. – „największym mankamentem i bolączką siedleckiej turystyki jest brak odpowiedniej bazy turystycznej, a zwłaszcza noclegowej. Pomimo usilnych starań od kilku lat nie się nie zmienia w tym zakresie i co najsmutniejsze nie zanosí się, by w najbliższym czasie sytuacja ta uległa jakiegokolwiek poprawie. a przecież w wielu atrakcyjnych i ciekawych miejscach i miejscowościach wypoczynkowych stoi sporo nie wykorzystanych, pustych domków i obiektów”. Wydaje się jednak, iż ten niesprzyjający czynnik nie stanowił poważnej przeszkody w realizacji zamierzeń krajoznawczych siedleckiego Oddziału PTTK, o czym świadczą liczne imprezy krajoznawczo-turystyczne, zorganizowane w analizowanych latach.

Propagowanie idei krajoznawstwa sprzyjające aktywności kulturalnej, poznawaniu własnego regionu, poszukiwaniu odrębności regionalnych i folklorystycznych, wiązało się z różnorodnością form i metod, wykorzystywanych w działalności Oddziału PTTK „Podlasie” w Siedlcach. Sprzyjało też poszukiwaniu nowych form w pracy krajoznawczej, w miarę zmieniających się warunków oraz zapotrzebowania, by spopularyzować ten ciekawy pod względem zabytków oraz osobliwości przyrodniczych regionu siedleckiego wśród społeczeństwa. Nie brakło przy tym entuzjastów i propagatorów krajoznawstwa, którzy włożyli znaczący wkład w działalność Towarzystwa w obszarze popularyzacji idei krajoznawstwa.

„Przez poznanie do umiłowania kraju” – hasło głoszone na początku XX w. przez Aleksandra Janowskiego, pierwszego prezesa Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, znalazło oddźwięk w działalności siedleckiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno- Krajoznawczego „Podlasie”, umożliwiając przybliżenie walorów krajoznawczych regionu siedleckiego szerokim rzeszom społeczeństwa.

¹ K. Jaspers, *Wzrost i rozwój do filozofii*, tłum. A. Wokoski, Wrocław 1997, s. 10.

² K. Tygodzki, „Przebieg filozoficzny” 1904.

³ Tamże.